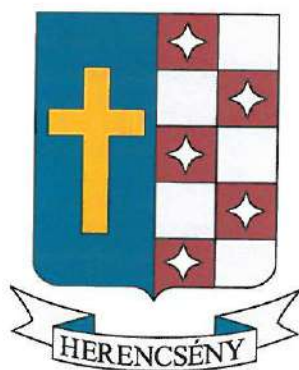

HERENCSENY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Herencsény Község Önkormányzata

2677 Herencsény, Kossuth út 76.

Telefon: 06/35-549-008; E-mail: onkormanyzat@herencseny.hu

Iktatószám: 13-50/2017

JEGYZŐKÖNYVI KIVONAT

*Herencsény Község Önkormányzata Képviselő-testületének
2017. december 29. napján megtartott közmeghallgatásáról készül
18. jegyzőkönyvből*

2. Településképi Arculati Kézikönyv elfogadása

- Írásbeli előterjesztés a testületi anyag 2. számú melléklete -

Jusztin Józsefné polgármester: Megállapítom, hogy a képviselő-testület nyílt szavazással, egyszerű többséggel, 4 szavazattal mellette, ellenszavazat nélkül meghozta az alábbi határozatát:

70/2017. (XII. 29.) önkormányzati határozat

Herencsény Község Önkormányzata Képviselő-testülete (a továbbiakban: képviselő-testület) a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 21. § (1) bekezdése alapján, figyelemmel a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 23.§ (2) bekezdésére úgy határozott, hogy jelen határozat 1. melléklete alapján Herencsény településképi arculati kézikönyvét elfogadja.

A képviselő-testület felhatalmazza a polgármestert, hogy a településképi arculati kézikönyv valamint a településkép védelméről szóló rendelet elfogadását követő 15 napon belül rövid, közérthető összefoglaló kíséretében tegye közzé és küldje meg hitelesített pdf és szerkeszthető digitális formátumban az elfogadásról szóló jegyzőkönyvvel együtt a Lechner Tudásközpontba, az állami főépítési hatáskörében eljáró Nógrád Megyei Kormányhivatalnak valamint a Nógrád Megyei Kormányhivatal Balassagyarmati Járási Hivatala Építésügyi Osztályának.

Herencsény, 2017. december 29.

Jusztin Józsefné
polgármester
5.

Petrás Judit
jegyző

HERENCSENY

Településképi Arculati Kézikönyve
2017

Tartalomjegyzék

- 1. Bevezetés**
- 2. Herencsény bemutatása**
- 3. Örökségünk**
- 4. Településképi szempontból meghatározó területek**
- 5. Ajánlások**
- 6. Jó példák**

BEVEZETÉS

1

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnek, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élhetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyanházat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig

Herencsény bemutatása

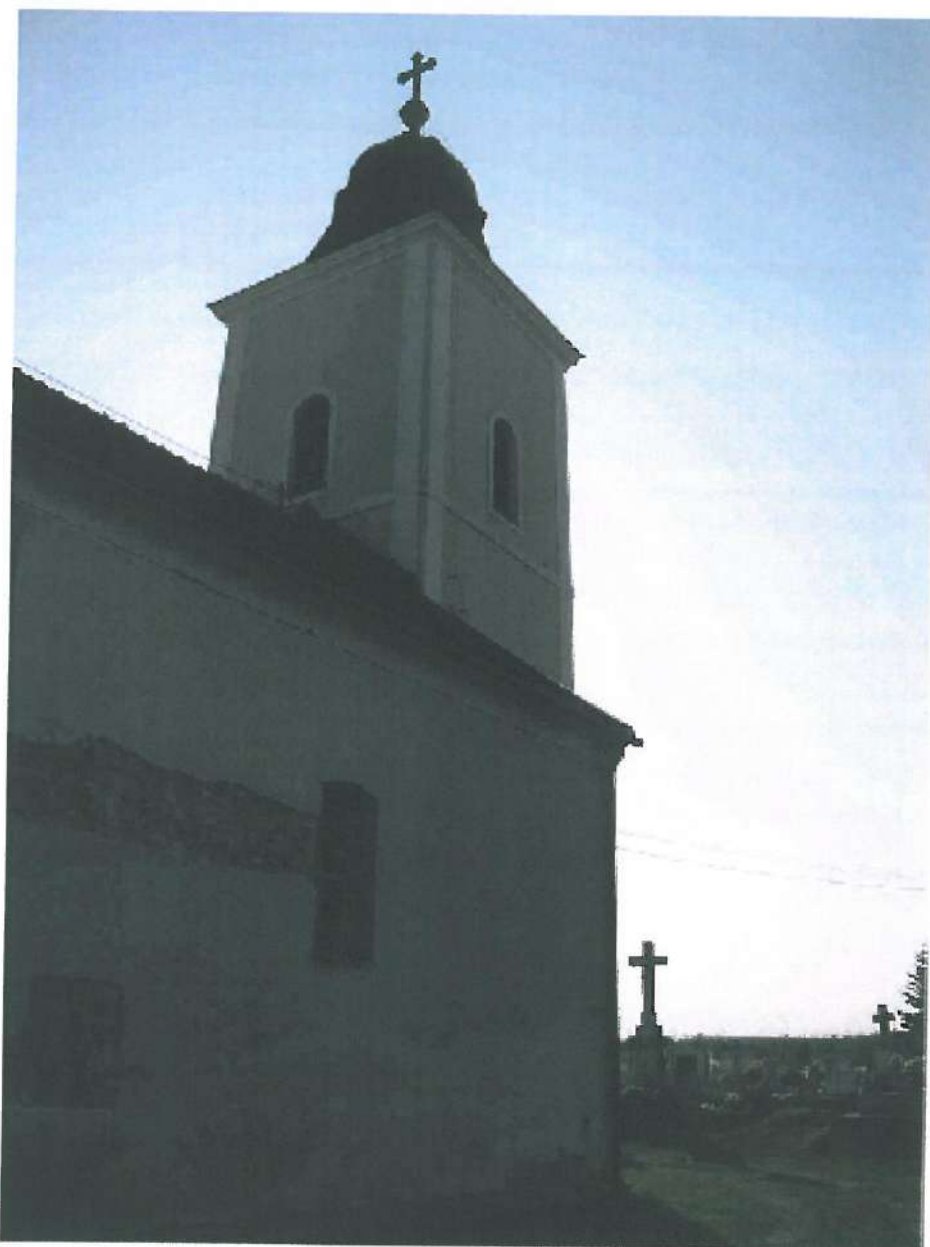
2

Herencsény jobb sorsot kapott, mint sok más, környékén valaha volt település, a levéltári adatok alapján a XIV. században a szomszédban feküdt Alsó- és Felsőbikk, Alsó- és Felsőliszkó, Haraszi. Utóbbinak megmaradt a XIV. századi temploma, ugyan sokáig magtárnak használták, a kuruc időkben egy aknát ástak a szentély alá, ide rejtették a falubeliek a gabonájukat. Felújították a '90-es években, ma Herencsényhez tartozó Haraszi puszta műemléke. Szintén szakrális műemlék, s szintén a XIII-XIV. században épült a falu katolikus temploma, legkorábbi része, a szentély román stílusban készült, megtoldották később gótikus előtérrel, aztán a XIX. században bővítették a hajóját, s harangtornyot is kapott.

Noha a török is adóztatta a falut, s megszenvedték az itt lakók a kuruc időket is, mégsem néptelenedett el a település. Az oszmán hódoltság előtt többek közt Szécsényi Tamás, aztán a Rhédeyek birtoka. Első említése 1303-ból

való. Egyébiránt a Herencsény név eredete bizonytalan, gondolják, hogy a herécs szóból származna, ami keserűgombát jelent, mások meg a fazekas értelmű szlovák hrencsár főnévből.

Mikor 1720-ban összeírták, hányan lakják, 18 családot számláltak meg, ami nem kevés, ha belegondolunk, hogy volt, ahol ekkoriban két jobbágyház állott. Aztán a XIX. századi általános föllendülés, kivált a kiegyezés után itt is megmutatkozott, mire a millenniumi ünnepek elé nézett az ország, a falunak volt gőzmalma, szeszgyára, még szénbányája is, bár ez csak kézi fejtésre bizonyult elegendőnek. Ekkoriban épült a falu több kúriája, így Lisznyay Kálmáné (korában közkedvelt, mára igényes irodalomtörténetben is csak két sorban említett költőé), jelenleg az önkormányzat hivatalai működnek benne. S ekkoriban a Bolza család kúriája. A família még Károly

Róberttel érkezett az országba, a II. világháború idején Horthy kérte meg gróf Bolzai Antalt, hogy bújtassa el gróf Bethlen Istvánt a herencsényi kúriában.

Manapság a településen viszonylag élénk kulturális élet folyik, ezek egy része a népi vallásos hagyományok továbbvitele. Ilyen a Szent Mihály napi búcsú, ez a falu templomának búcsúja, s rendre a Mihály naphoz legközelebbi vasárnapon ünneplik. Új létesítmény, tiszta időben már messziről látni a Gyürki-hegyen lévő Palócok Vigyázó Keresztjét, melyhez szintén van búcsújárás. S természetesen tartanak falunapot is, ilyenkor megtelik a szabadtéri színpad, népzenei és könnyűzenei előadók, hagyományőrző csoportok sora váltja egymást.

Újabban a közösségi élet fontos helyszíne lett a Fonóház, működik benne falumúzeum is, de egyéb, a helybélieket érintő rendezvényeknek szintén találkozóhelyül szolgál, így a település életét előrevivő kezdeményezések, fórumok számára is. Nem oly rég az újonnan hódító, természetjáró Nordic Walking szerelmesei látogattak ide, amint az a falu lapjából, a Herencsényi Hírmondóból kiderül. Beleszerettek a vidékbe, akár túrapálya is kialakítható a Cserhát szebbnél szebb lankáin. Számos szép útvonal kínálkozik, ha csak az

előbbieket számba vesszük is, érintve Haraszi, vagy Liszkópusztát, a Palócok Keresztjét, vagy a szintén sokak által kedvelt kirándulóhelyet, az Arethusza-forrást.

Műemlékek, illetve műemléki értékek a községben a következők:

1. Római katolikus templom:

Dombon, temetőben, szabadon álló, egyhajós, keletelt, nyeregtetős templom, Ny-i homlokzata előtt középtoronnyal, patkó alakú, a hajóval azonos szélességű szentéllyel, melynek É-i oldalához sekrestye kapcsolódik. Az É-i hajófalon csúcsíves kapu, az ívmezőben erősen kopott címerrel. A D-i hajófalon két csúcsíves ablak, a szentélyfalon résablakok. Karzattfeljáró kívül, a torony D-i oldalán. A szentély és a hajó síkmennyezetes, a bejárati oldalon karzat. A toronyalja, karzatalja csehsüveg-, a sekrestye dongaboltozatos. Falképek: 1965 után. Berendezés: jellemzően 19-20. század; keresztelőkút: 18. század vége. Orgona: 1910 (Wegenstein-orgonagyár). A 13. században épült körtemplomot a 14. században téglalap alakú hajóval toldták meg. Jelenlegi formáját, tornyát 1852-ben kapta, Ny felé történő újabb bővítéssel.

2. Magtártemplom:

A község Ny-i határában, dombon álló, egyhajós, keletelt templom, a hajónál keskenyebb, egyenes záródású szentéllyel, nyeregtetővel. Falazata törtkő, külseje vakolatlan, sarkai armírozottak. Újabb bejárata a szentély D-i oldalán,

eredeti a hajó É-i oldalán, befalazva. A hajó és a szentély K-i homlokzatán egy-egy csúcsíves, a D-in két négyzetes, kisméretű ablak. Hajója és szentélye egyaránt dongaboltozatos, diadalíve csúcsíves. A diadalív pilléreiben két kis fülke, az egyik zárható volt. Épült a 14. században. A 18. század végén, a Prónay család birtoklása idején valószínűleg az evangélikusok használták, 1854-től magtárként szolgált.

3. Nepomuki Szent János szobor:

Léckerítéssel elkerített területen áll. Hasáb alakú, lábazattal és párkánnyal ellátott talapzata alul ívesen kihasasodik, homlokoldalán felirat nélküli kartus. A szent felhőkön álló alakja papi ornátusban, kezében kereszttel és pálmaággal látható, feje körül csillagkoszorú.

Helyi védelem alatt álló értékek:

Petőfi	út	19.	329
Petőfi	út	22.	330
Petőfi	út	34.	331
Petőfi	út	36.	324/1
Petőfi	út		324/2
Petőfi	út		325
Petőfi	út		327
Petőfi	út		328

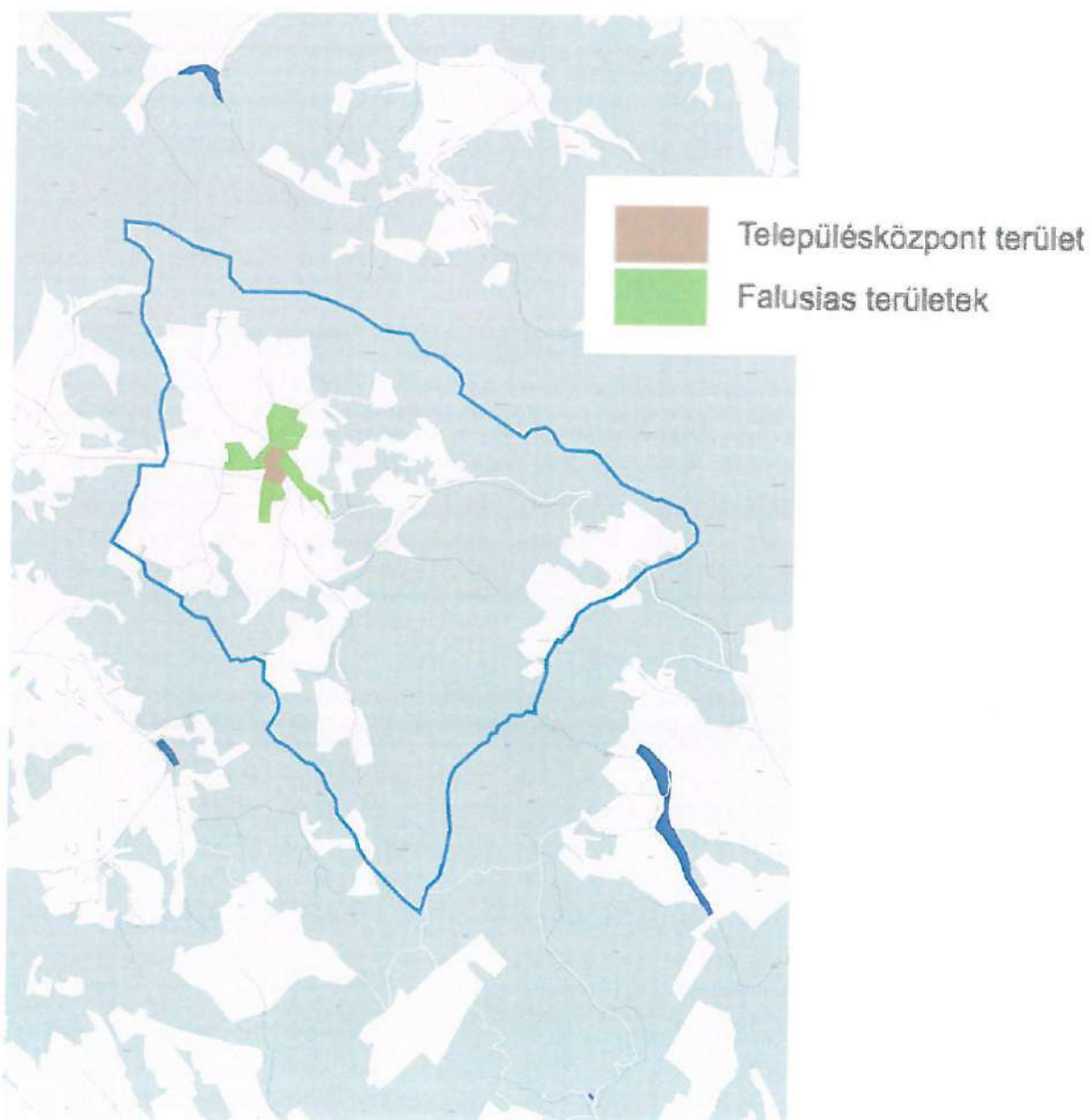

Településképi szempontból

meghatározó területek

4

Herencsény területén az építészeti karakter szempontjai alapján két szerkezeti egységet érdemes megkülönböztetni.

Nehéz Herencsény településszerkezetében karakteresen elkülöníthető területegységeket megkülönböztetni. A pókláb, vagy inkább csillag szerű alakzatban szétágazó településszövetben elszórtan, mégis, nagyjából körülhatárolhatóan helyezkednek el a helyi intézményeket, közösségi tereket adó ingatlanok.

Egységes építészeti karakterről **a központban** nemigen beszélhetünk. Szinte ahány ház, annyiféle karakter.

A községháza szerényen meghúzódik egy kis telken, dús lombú fák alatt, alig is észrevehetően, egy családi háznál alig nagyobb homlokzatot mutató épületben.

Vele átellenben az orvosi rendelő és a posta felújításra váró épülete hosszan elnyúlik, szinte kikerülhetetlenül a főutca mentén. A közeli buszmegálló és vegyesbolt is jelzi, itt van a falu központja.

Az Óvoda és az iskola szomszédságában, a falu közepén, kialakulóban van egy nagyterületű szabadidős, közösségi park, mely funkcióval tölti meg a csillagágak közti nagy üres térséget.

Itt néhány emeletesre magasodott családház épület is megjelent, tovább zsinésítve az épületállomány heterogén összetételét. A jövő feladata lesz egységes arculatú faluközpontot teremteni.

Sokkal visszafogottabb, kiegyensúlyozottabb, és egyúttal harmonikusabb a településkép a csillagszárakon lévő **falusias beépítésű településrészek**en.

Ma már nem lehet egybefüggő utcasorokon fésűs, a táj hagyományait őrző beépítést találni hosszan. Az oldhatáros, hosszú palóházas beépítést lassan, de áthatóan felváltotta a kéttraktusos, utcai kétablakos beépítési mód. Vegyesen állnak egymás mellett a régebbi típusú, és az újabb formakincset felvonultató épületek.

További építkezések során ezért, a jellegzetes települési építészeti karakter kialakításához mértéktartás, és a környezethez való illeszkedés betartása lesz szükséges.

Az egyöntetűbb beépítés kiegyensúlyozottabb utcaképet eredményez.

A helyenként még fellelhető hagyományos tetőosztású, hosszú palóházak
értő felújításra várnak

AJÁNLÁSOK

5

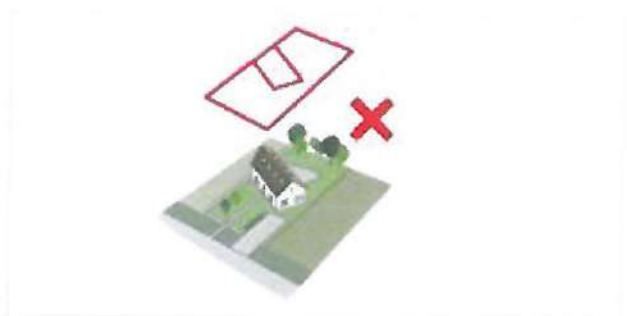
A történeti településrészen a foghíj beépítéseknel követendő a hagyományos fésűs telepítési forma, mely jobban illeszkedik az utcaképbe.

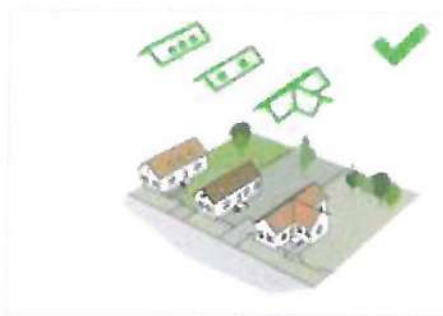
A beépítésben törekedni kell az egységes tetőforma és hajlásszög alkalmazására, nem jól illeszkedik az alacsony hajlású tető az utcaképbe.

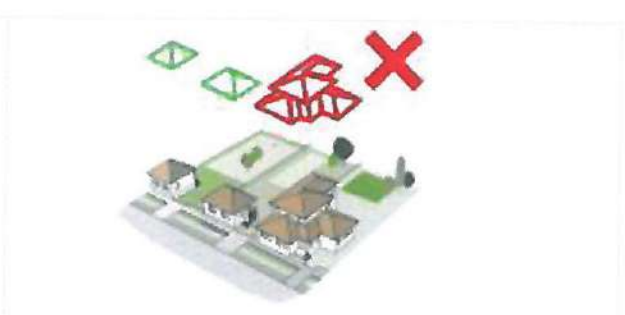
A hagyományos utcasorból kilóg a mégoly jó épület is, ha cserépfedés helyett valamilyen lemezes fedést alkalmazunk, vagy a héjazat színével kirí az épület a sorból.

A kialakult fésűs beépítés foghíján nem szabad a kialakult rendtől eltérő épülettelepítést alkalmazni, mert megbontja az utcaképet.

Kialakult utcásorba új épület építéskor törekedni kell a minél egyszerűbb épülettömeg és tetőformálásra. A sok törésvonal és vápa sok meghibásodási pont, ráadásul nem is szép.

Tartózkodni kell foghíjbeépítés esetén a hagyományos utcásorban az alacsonyhajlású tetővel fedett, tagolt tömegű, ún. "mediterrán típusú" épülettömegetől. Az új osztású, esetleg üdülőterületen helyénvaló lehet, de itt az északi régióban településképileg rossz választás.

A hagyományosan földszintes, magastetős falusias utcaképbe nem illeszkedik bele egy lapostetős, esetleg tagolt, részben emelt, vagy több szintes épület. Az ilyen beépítést kerülni kell.

Lejtős terep esetén tartózkodni kell a túlzott mértékű tereprendezéstől, Sem a teljes szintmagasságot elérő, vagy közelítő mértékű bevágás, sem az ilyen mértékű feltöltés és vízszintesre rendezés nem jó megoldás. Épület állákonysági, illetve terepsuvadási problémákat okozhat. Legjobb megoldás a terepre ültetett, esetleg meglépcsőzött épület, illetve ha a kívánt tereprendezést felezve, részben bevágással, részben feltöltéssel teljesítjük.

Falusias utcaképben sem a túl enyhe, sem a túl meredek hajlású tető nem tud harmonikusan illeszkedni.

A túlzó mértékű tereprendezés azon kívül, hogy veszélyes, az épületet is elidegeníti az utcától.

A földszintes falusias beépítés mellett az alacsony. Átlátható kerítés az alkalmas. A magas, zárt növényzetű, vagy tömör kerítés kizárja az utca természetes közegéből az épületet.

A kialakult kis előkertés, vagy előkert nélküli utcában nem jó megoldás a nagy előkerttel telepített épület. Szétbontja az utcaképet.

Az egységes épületsorhoz illeszkedés mindig jó eredményt hoz. Kerülni kell a hivalkodó tömegformálást és épületszínezést.

Bármennyire is van hely a telken, a hagyományos faluképtől idegen a mediterrán tetős beépítés.

Tartózkodni kell a moderneskedő homlokzatformálástól és anyaghasználatától.

JÓ PÉLDÁK

6

A községben, a falu főutcáján is, sok jó példa található az illeszkedésre érzékeny felújításra, foghíj beépítésre.

A hagyományőrző felújítás egy szép példái a községből, és más faluból.

Akár utcára merőleges, akár párhuzamos gerincű tetőkkel, de mindenképpen egységesen, harmonikus utcaképet alkotnak az épületek.

A régi épületek érzékeny hozzáépítésekkel is korszerűsíthetők, megőrizve,

megjelenítve az eredeti tömegképzést.

A mézfeldolgozó igyekszik belesimulni a családiházas környezetbe

Az építkezések során a részletekre is oda kell figyelni. Egy-egy szép ablakkeretezés, kéményformálás, jól megválasztott kerítés kialakítás és anyaghasználat, sokat emel az épület megjelenésén.

A közterületen, a házak előtt szépen gondozott, nevelt zöldsávok, előkertek kedvező faluképet eredményeznek.

A közterületeken elhelyezett utcabútorok, főképpen, ha hagyományos anyagokból készültek, helyi motívumok díszítik, minőségileg emelik az utcaképet.

Készült Herencsény Község Önkormányzata megbízásából.

A kézikönyvet szerkesztette az önkormányzat által rendelkezésre bocsájtott anyagok és saját fotók felhasználásával Moór Mátyás főépítész

Ábrák: Lechner Tudásközpont